

lukijan saman johtopäätöksen äärelle kuin Hakola artikkelissaan. On vaikea sanoa, ketkä todella harjoittivat yöllisiä rituaaleja, sillä mikäli nämä liitettiin osaksi poleemista argumentaatiota, historiallisen todellisuuden hahmottaminen muodostuu hyvin haastavaksi.

Kokonaisuudessaan kirja on katkava kokoelma, jossa tarjotaan lukijalle monipuolinen mahdollisuus perehtyä kuvauksiin "toisista" niin varhaiskristillisessä kuin ei-kristillisessä materiaalissa. Erialaisten metodologioiden ja lähestymistapojen käyttö pitää lukijan mielenkiinnon yllä halki kirjan. Myös harvinaisempi materiaali, kuten pseudo-klementiläinen kirjallisuus, saa kokoelmasa huomiota osakseen. Suosittelen lämpimästi kirjaa kaikille aiheesta kiinnostuneille.

PIA MCKEOWN
TEOL. MAIST., LONTOO

**GITTE BUCH-HANSEN,
MARIANNE BJELLAND
KARTZOW & ANNA
REBECCA SOLEVÅG (ED.)
Metodemangefold og det
Nye Testamentet:
I fotsporene til den
etiopiske evnukken. Oslo:
Cappelen Damm 2013.
208 s.**

Gitte Buch-Hansenin, Marianne Kartzowin ja Anna Rebecca Solevåg'in toimittama teos on pohjoismaisen yhteistyön tuloksena syntynyt artikkelikokoelma. Teoksen artikkelit, joista yksi on englanninkielinen ja loput tanskaksi, norjaksi ja ruotsiksi kirjoitettuja, käsittelevät kaikki Apostolien tekojen etiopialaista eunukia (Ap. t. 8:26–40). Tekstiä lähestytään monenlaisista näkökulmista: sukupuolentutkimuksen ja feministisen analyysin kautta, queer-teoriaa soveltaen, elokuva- ja taiteen

tutkimuksen lähtökohdista, postkolonialistisen analyysin keinoin sekä muuttoliikkeen ja maahanmuuton näkökulmista. Näin teos nimensä mukaisesti tarjoaa myös mahdollisuuden tutustua nykyään Raamatun tekstien tutkimuksessa sovellettavien menetelmien laajaan kirjoon. Kirjoittajissa on niin professoreita kuin väitöskirjantekijöitäkin.

Teoksen toimittajien kirjoittama johdanto kuvaa juuri tätä menetelmien moninaisuutta. Vaikka Raamatun tekstit ovat (myös) historiallisia dokumentteja, ne elävät kulttuurissamme omaa elämäänsä ja ovat vuorovaikutuksessa paitsi uskonnon, myös esimerkiksi politiikan ja taiteiden kanssa. Monimuotoisessa ja -kulttuurisessa yhteiskunnassa on tärkeää tutkia myös sitä, miten Raamatun tekstit ja niiden tulkinnat konstruoivat etnistä identiteettiä sekä sukupuoli- ja seksuaali-identiteettejä. Osuvasti ne kuvaavat, kuinka etiopialaisen eunukin monitahoinen identiteetti mustana afrikkalaisena, sukupuolten rajalla ja sosiaaliselta asemaltaan monitulkintaisena hahmona edustaa poikkeuksellisen hyvin tätä moninaisuutta.

Stefan Nordgaardin artikkeli hyödyntää intertekstuaalisuutta luennessaan etiopialaisesta eunukista: hän lukee tekstin rinnalla Josefuksen kuvausta Izatesin kääntymisestä juutalaisuuteen. Jo Richard Pervo on havainnut yhteneväisyyksiä kertomusten välillä. Nordgard katsoo tekstien rinnakkain lukemisen olevan hedelmällistä, vaikka kiistattomasti ei voikaan todistaa Luukkaan tai hänen alkuperäisen lukijakuntansa tunteneen Josefuksen teoksia. Hanna Stenström puolestaan lukee Apostolien tekojen kertomusta feministisestä näkökulmasta. Hän analysoi tekstistä aiemmin tehtyjä feministisiä Janice Capel Andersonin ja Clarice J. Martinin tulkintoja. Hän katsoo, että feministinen eksegetiikka ei rajoitu vain naiseen ja nais-hahmoin, vaan laajemmin kaikkiin alistettuihin ja marginalisoi-tuihin ryhmiin. Tästä huolimatta Sten-

ström kiinnittää erityistä huomiota kertomuksessa mainittuun naishahmoon, Etiopian kuningattareen.

Eriyisen mielenkiintoisen parin muodostavat teoksen kolmas ja neljäs artikkeli, Hans Leanderin artikkeli etiopialaisesta postkolonialismin näkökulmasta ja zimbabwelais-syntyisen Zorodzai Duben siirtolaisuutta ja sosiaalisen vaihdon teoriaa hyödyntävä artikkeli. Leander kiinnittää postkolonialistisessa luennassaan huomiota siihen, kuinka Apostolien teot yleisesti haastavat oman aikakautensa kontekstissa Rooman imperiumin mahdin kuvaamalla Kristuksen Rooman keisaria mahtavammaksi. Hän katsoo kertomuksen etiopialaisesta eunukista olevan erityisesti imperiumikriittinen sillä sen keskiössä on myös maantieteellisesti marginalisoitu etiopialainen. Etiopialainen sitäpaitsi esiintyy aktiivisena hahmona, joka itse tekee aloitteen saadakseen kasteen.

Duben artikkelissa etiopialainen kuvataan muukalaisena, joka kohtaa sosiaaliselta statukseltaan ylemmäksi kuvatus Filippoksen. Filippos suhtautuu eunukkiin ylemmydentuntoisesti hänen olettaessaan muun muassa, ettei eunukki ymmärrä lukemaansa ilman hänen apuaan. Lähetystyön kolonialistista historiaa heijastelevassa tulkinnassa etiopialainen on riippuvainen Filippokselta saamastaan hyväksynnästä ja tunnustuksesta ja laskelmoidusti ottaa vastaan kasteen sosiaalisen hyväksynnän ja paremman aseman toivossa.

Marianne Bjelland Kartzowin artikkeli hyödyntää intersektion käsitettä sekä kenties yllättävämmiin muistiteoriaa. Hän kuvaa suhteellisen laajasti intersektion teoriaa – sitä, kuinka identiteetin eri osa-alueet, kuten esimerkiksi sukupuoli, rotu, etnisyyt, yhteiskunnallinen asema, seksuaalisuus ja ikä heijastelevat valtarakenteita monipuolisemmin kuin esimerkiksi vain sukupuoleen keskittyminen. Hän kuvaa eunukin ja orjan identiteettien leikkauksipisteitä ja esittää kiinnostavia

kysymyksiä esimerkiksi suhtautumisesta eri yhteiskunnallisissa asemissa oleviin eunukkeihin antiikin aikana. Muistiteoria nousee esiin erityisesti, kun Kartzow analysoi eunukin hahmon tulkintaa varhaiskristillisessä perinteessä. Kirkollisessa muistissa monella tapaa poikkeavasta hahmosta rakennetaan askeettisen kristillisen ihanteen mukainen mies, jonka tumma ihonväri häivytetään taka-alalle kuvaamalla, kuinka kastevesi tekee hänestä (hengellisesti?) valkoisen.

Anna Rebecca Solevåg ja Anders Martinsen lähestyvät etiopialaista hoviherraa eunukin kastroidun ruumiin ja siihen antiikissa liittyneiden stigmojen ja merkitysten kautta. Solevågin artikkeli hyödyntää queer-teoriaa sekä vammaisuuden tutkimusta (disability studies) tarkastellessaan eunukia kastroiduna miehenä. Juutalaisessa pyhyyslaissa suhde fyysisiin poikkeavuuksiin, myös kastroiduihin miehiin, oli kielteinen, vaikka Jesajan kirjan profetiassa hurskaat eunukitkin pääsevät mukaan juutalaiseen uskon yhteisöön (Jes. 56:3–5). Apostolien tekojen eunukin lukema katkelma Jesajan kirjasta, kuvaus runnellusta ja halveksitusta miehestä (Jes. 53:7–8), liittyy Solevågin luennassa myös eunukkiin itseensä: hänen vartalonsa on kastaation yhteydessä runneltu ja eunukina hän on joutunut kantamaan mukanaan sekä fyysisistä että sosiaalista stigmaa. Anders Martinsen puolestaan analysoi eunukia maskuliinisuuden näkökulmasta. Käsiteltyään ensin maskuliinisuuden tutkimusta yleisesti hän kiinnittää huomionsa eunukin dynaamiseen maskuliinisuuteen: hahmosta käytetään tekstissä sekä nimitystä *aneer* (mies) että *eunouk-hos* (eunukki). Etiopialaisen hahmo ei kuitenkaan ole helposti lokeroitavissa: valtaa käyttävänä hahmona hän ei sovi antiikin stereotyyppioihin pehmeistä, naismaisista eunukeista.

Teoksen kaksi viimeistä artikkelia, molemmat Gitte Buch-Hansenin kirjoittamia, lähestyvät etiopia-

laista eunukia taiteentutkimuksen näkökulmista. Ensimmäinen analysoi Roberto Rossellinin Apostolien tekoihin perustuvan tv-sarjan kuvausta etiopialaisen ja Filippoksen kohtaamisesta. Buch-Hansen kuvaa, kuinka Rossellinin tv-sarjaansa luoma tulkinta pyrkii käsittelemään esimerkiksi orjuuteen ja työhön liittyviä teemoja ja samalla kuvaamaan kristinuskon universaaliutta juuri etiopialaisen eunukin kautta. Jälkimmäinen artikkeli puolestaan erittelee Rembrandtin maalausta etiopialaisen eunukin kasteesta. Kirjan kansikuvaksikin valitussa maalauksessa Rembrandt on Buch-Hansenin mukaan pyrkinyt mahdollisimman suureen historialliseen ja maantieteelliseen tarkkuuteen. Toisaalta maalaus heijastelee myös Rembrandtin aikana keskeisiä teemoja, kuten Länsi-Intian kauppakompanian toimintaa sekä kalvinistien ja jesuiittojen kamppailua lähetysalueista.

Kokonaisuutena teos toimii erinomaisena johdatuksena postmodernin ajan raamatuntutkimuksen menetelmien kirjoon. Huomiota kiinnittää luentojen selkeä yhteys nykytodellisuuteen ja sukupuolen, etnisen identiteetin, maahanmuuton ja ihmisarvon kaltaisiin teemoihin sekä siirtymä Raamatun tekstien historiallisesta taustasta niiden tulkintoihin. Postmoderni tutkimus tunnustaa kenties edeltäjiään paremmin olevansa oman aikansa tuote – toki tutkimus on aina aiemminkin ollut sidoksissa oman aikansa kysymyksiin. Keskittymällä etiopialaiseen eunukkiin teos kuvaa osuvasti nimenomaan hoviherran hahmon monitahoisuutta.

MINNA HEIMOLA
TEOL. TRI, HELSINKI

TIMO ESKOLA Uuden testamentin narratiivinen teologia. Kauniainen: Perussanoma 2011. 536.

Eksegeetikassa on totuttu tarkastelemaan yksittäisiä tekstijaksoja tai tarkasti rajattuja aihealueita, ja etenkin nykyään tutkijat ryhtyvät harvoin laatimaan Vanhan tai Uuden testamentin teologian kokonaisuutensa. Tällaiset projektit vaativat vuosien, jolleivät vuosikymmenien kokemuksen. Myös suomalaisessa eksegeetikassa on melko vähän tämänkaltaisia laajoja tutkimuksia. Muodostunutta aukkoa täyttää Timo Eskolan *Uuden testamentin narratiivinen teologia*. Kirjaa on arvioitu aiemmin ainakin *Perusta*-lehdessä (1/2012) kahdeksan kirjoittajan voimin. Vahvistan arviossani osan aikaisemmin esitetystä kritiikistä. Nostan lisäksi esille joitakin uusia näkökulmia Eskolan teokseen.

Kirjan johdannossa Eskola selvittää, mitä hän tarkoittaa narratiivisuudella. Lisäksi hän esittelee metodiin sisältyviä käsitteitä. Uuden testamentin teologiaa tarkastellaan neljässä ensimmäisessä pääluvussa: ”Jeesuksen sanoma”, ”Varhaisimman kristikunnan sanoma”, ”Apostoli Paavalin teologia” sekä ”Juutalaiskristillinen julistus” ja ”Ilmestyskirja”. Eskola tiivistää kirjansa pääteesit viimeisessä pääluvussa ”Narratiivisen teologian suuri kertomus: Jumalan kuninkuuden teologia”.

Teos on kokonaisuutena helppolukuinen, antoisa ja uutta opettava lukukokemus. Ajatuksenkulkua on vaivatonta seurata ja lukija tempautuu kirjan muodostaman kertomuksen vietäväksi. Nautinnollisista yksityiskohdista mainittakoon shemauskollisuutta käsittelevän osion (I.4) monet havainnot. Paholainen koeteli nimenomaan Jeesuksen shemauskollisuutta, ei tämän tietoja Jumalan olemuksesta tai uskonnon oikeasta noudattamisesta. Kolme kiusausta autiomaassa vastaa juuta-